

Michał Sarnowski

"Лінгвістичні студії. Збірник наукових праць", Т. 1-4, ред. Анатолій Загнітко, Донецьк 1994-1998 : [recenzja]

Acta Polono-Ruthenica 4, 409-411

1999

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

„Лінгвістичні студії. Збірник наукових праць”, наук. ред. **Анатолій Загнітко** тт ін., Донецьк, ДонДУ, t. 1: 1994, 210 s.; t. 2: 1996, 351 s.; t. 3, 214 s.; t. 4: 1998, 271 s.

Prezentowane „Studia Lingwistyczne” są ekspozycją dociekań naukowych środowiska językoznawców ukraińskich związanych przede wszystkim z Katedrą Języka Ukraińskiego oraz innymi zakładami językoznawczymi Wydziału Filologicznego Państwowego Uniwersytetu w Doniecku, gdzie od 1985 r. działa prężne międzyuczelniane seminarium gramatyczne zapoczątkowane przez prof. Mykołę Łucenko. Obecnie na czele seminarium gramatycznego stoi prof. Anatolij Zahnitko (kierownik Katedry Języka Ukraińskiego), który pełni również funkcję redaktora naukowego i wydawcy „Studiów Lingwistycznych”. Każdy tom „Studiów” stanowi plon rocznej pracy seminarium. W tych spotkaniach językoznawczych biorą udział młodzi lingwiści z różnych uczelni Doniecka, a także pracownicy naukowcy Instytutu Pedagogicznego ze Słowiańska, Instytutu Języków Obcych z Gorłowki, Instytutu Humanistycznego z Mariupola oraz przedstawiciele innych ośrodków naukowych Ukrainy. W prace seminarium aktywnie zaangażowani są studenci filolodzy, którzy podejmują studia nad aktualnymi problemami współczesnej lingwistyki (np. funkcjonalno-komunikatywny aspekt jednostek gramatycznych, ich funkcjonalno-kognitywne znaczenie, a także semantyka i pragmatyka jednostek gramatycznych). Dorobek wymienionych grup tematycznych został ogłoszony w osobnych tomach wydanych niezależnie od recenzowanych „Studiów Lingwistycznych” (*Функціонально-комунікативні вияви граматичних одиниць*, наук. ред. А. П. Загнітко, Київ 1997; *Функціо-нально-когнітивні вияви граматичних структур*, наук. ред. А. П. Загнітко, Київ 1998; *Семантика і прагматика граматичних структур*, наук. ред. А. П. Загнітко, Донецьк 1998). Prace publikowane są po ukraińsku i rosyjsku.

Każdy z tomów „Studiów Lingwistycznych” poprzedzony jest obszernym wstępem pióra Anatolija Zahnitki, który dokonuje nie tylko krytycznego przeglądu ogłaszanych prac, ale również - co szczególnie ważne - sytuuje je w szerokim kontekście lingwistyki ukraińskiej i rosyjskiej oraz europejskiej i światowej.

Przegląd wszystkich tomów cyklu odzwierciedla imponującą szerokość zainteresowań badawczych autorów i członków Kolegium Redak-

cyjnego serii. Stałymi segmentami każdego tomu są rozdziały poświęcone współczesnym teoriom składni (t. 2, 3, 4), historii języka ukraińskiego i pochodzenia języków słowiańskich (t. 1, 2, 3, 4), lingwistyce tekstu (t. 1, 2, 3, 4), badaniom dialektycznym (t. 1, 2, 3, 4) oraz zagadnieniom kultury języka i oświaty językowej (t. 1, 2, 3). Niektóre tomy zawierają również rozdziały dotyczące problematyki morfologicznej (t. 2), zagadnień normy we współczesnej gramatyce ukraińskiej (t. 3), a także systemowości leksyki (t. 3).

Na szczególną uwagę zasługuje grupa artykułów poświęconych zagadnieniom onomastyki słowiańskiej (t. 2-4). Są to gruntowne studia nad słowiańską archaiką leksykalną (t. 4), a także przedstawiają szerokie tło ojkonomii Równiejszczyzny. Z tą problematyką organicznie związane są badania słowotwórcze skierowane na określenie funkcji elementów słowotwórczych we wszystkich językach wschodniosłowiańskich albo też charakteryzujących specyfikę tworzenia współczesnej ukraińskiej terminologii ekspertyzy sądowo-medycznej (t. 4). Niektórzy z autorów skupiają się na problematyce tzw. stepowych dialektów języka ukraińskiego. W kręgu przedstawianych „Studiów Lingwistycznych” został wydany pierwszy zbiór tekstów tych gwar poprzedzony gruntownym artykułem naświetlającym genezę tych dialektów (*Східностепові українські говірки. Науково-навчальний посібник*, nauk. red. A. П. Загнітко, Донецьк 1998).

Ambicją Kolegium Redakcyjnego „Studiów Lingwistycznych” jest stałe publikowanie nie tylko prac, które konceptualnie (a więc i metodologicznie, i materiałowo) wchodzą w paradygmaty badawcze we współczesnej lingwistyce (np. teoria walencji L. Tesnière’a, antropomorfizm systemu językowego, znakowość jednostek języka i ich odniesienie do uniwersaliów pojęciowych, rozgraniczenie statusu systemowojęzykowego i funkcjonalno-komunikatywnego jednostek gramatycznych i leksykalnych), lecz również prac formułujących śmiałe konstatacje i podejmujących odważną polemikę z uświęconymi tradycją ocenami niektórych trudnych i stałe dyskusyjnych problemów (por. np. cykl artykułów M. Łucenki o typologicznych cechach języka ukraińskiego, t. 2, 3, 4).

Zwraca uwagę stałe pojawiająca się problematyka lingwistyki tekstu. A. Zahnitko w kilku kolejnych publikacjach podejmuje udane próby określenia statusu tego fenomenu w ogólnej hierarchii jednostek syntaktycznych, przesłedzenia zmian znaczeń wyrazu w strukturze tekstu (zna-

czenia przenośne, stylistycznie nacechowane, ideologiczne), a także ustalenia prawidłowości w zakresie tworzenia syntaktycznych jednostek wyższego rzędu oraz określenia wewnątrztekstowych związków międzyzdaniowych i określenia cech kategorii antropologicznych w semantyce dyskursu.

Należy też wskazać na pewien ważny krok organizacyjny wydawców, którzy w każdym kolejnym tomie zamieszczają spis treści tomów poprzednich. To wartościowy zabieg uogólniania informacji o swojej serii. Jest to wyjście naprzeciw dociekliwemu czytelnikowi, który trafiając na pojedynczy tom „Studiów” otrzymuje możliwość wyglądu do zawartości całego cyklu.

Prace publikowane w donieckich „Studiach Lingwistycznych” prezentują wysoki poziom merytoryczny i dają dobre świadectwo współczesnej lingwistyce ukraińskiej, która troskliwie pochylając się nad własnym językiem jest otwarta na kontakty ze światem, śmiało i kompetentnie formułuje swoje myśli. W skierowaną również i do nas myśl warto uważnie się wstuchać i podjąć z nią dyskusję. Korzyści będą obustronne

Michał Sarnowski, Wrocław

Antoni Markunas, Tamara Uczitiel, *Terminologia kościelna. Mały słownik opisowy polsko-ukraiński i ukraińsko-polski*, Poznań, Wydawnictwo Naukowe UAM 1995, 175 s.

W świetle intensywnego ożywiania się bezpośrednich kontaktów polsko-ukraińskich, zwłaszcza kulturowych, naukowych i religijnych, wydanie tego słownika należy powitać z satysfakcją. Jest to tym bardziej istotne, że dotychczasowa leksykografia przekładowa polsko-ukraińska i ukraińsko-polska nie mogła się wykazać ważniejszymi osiągnięciami naukowymi. Niewątpliwie należy uznać, że omawiana publikacja, dotycząca tak istotnych spraw życia duchowego ludzi na Ukrainie i w Polsce, jest pionierska, uzupełnia bowiem lukę w rozumieniu terminologii kościelnej polsko-ukraińskiej i odwrotnie.

Autorzy w miarę starannie dobrali i opracowali objaśnienia (opisy, definicje) poszczególnych terminów i ich związków wyrazowych subjęzyka sakralnego, odnoszącego się do chrześcijaństwa, ściślej - do katolicyzmu, grekokatolicyzmu i prawosławia (Kościoła Wschodniego) z uw-